

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ПАШИЄВА АЛЛА СЕРГІЇВНА

УДК 343.983:623.446.2

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАЛЬНОЇ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Чернявський Сергій Сергійович,
Національна академія внутрішніх справ,
проректор

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Гора Ірина Віталіївна,
Академія адвокатури України,
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики

кандидат юридичних наук, доцент

Колонюк Віктор Петрович,
Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України,
учений секретар

Захист відбудеться 24 вересня 2020 року о 12 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д.26.007.05 у Національній академії внутрішніх справ за адресою:
03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національної академії внутрішніх
справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 21 серпня 2020 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д. О. Савицький

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Злочини із застосуванням зброї становлять особливу небезпеку та завдають значної шкоди життю і здоров'ю людей, а також правопорядку. Такі злочини постійно вдосконалюють, їх види розширюють масштаби й мають найбільш тяжкі наслідки. Пошук оптимального виконання завдань щодо підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням метальної холодної зброї, активізує діяльність правоохоронних органів щодо залучення всіх можливих сил і засобів, передусім – використання спеціальних знань у дослідженні відповідних предметів.

Відповідно до офіційної статистики Генеральної прокуратури України, за 2016 рік було зареєстровано 5976 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263 КК України, за 2017 рік – 7677, за 2018 рік – 7262. 2019 року ситуація суттєво не змінилася: за аналогічний період зареєстровано понад 6 тис. кримінальних правопорушень і лише за січень–червень 2020 року – 3,4 тис. кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263 КК України. З них 54,2 % становлять випадки, за якими провадження направлено до суду з обвинувальним актом. За окреслений період із застосуванням холодної зброї вчинено 1,9 тис. злочинів, з яких умисні вбивства становлять 16 %, умисні тяжкі тілесні ушкодження – 8,5 %, розбої – 13,4 %.

За результатами вивчення 250 обвинувальних вироків суду щодо призначення покарання за вчинення злочинів, передбачених ст. 263 КК України, встановлено, що 38 % з них становлять порушення ч. 2 зазначеної статті (носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу). Найчастіше предметом злочину є ножі (42,1 %), нунчаку (18,9 %), кастети (15,8 %), багнети (7,4 %) та кистені (5,3 %).

Теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали праці вітчизняних й іноземних учених, які приділяли значну увагу теоретичним і практичним засадам криміналістичного дослідження метальної холодної зброї та питанням розслідування злочинів, пов'язаних з її застосуванням, серед яких: Т. В. Авер'янова, В. В. Арешонков, Л. Б. Беспалова, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, О. М. Бокій, О. С. Винниченко, А. С. Гобєєв, С. Й. Гонгайло, Ю. П. Голдованський, І. В. Гора, С. В. Діденко, Н. І. Ємельянов, О. І. Железняков, М. М. Житомирський, В. В. Зирянов, О. Л. Кобилянський, В. П. Колонюк, Д. А. Корецький, Д. С. Коровкін, Ю. Г. Корухов, А. В. Кофанов, О. С. Кофанова, М. Г. Любарський, В. М. Плескачевський, О. С. Подшибякін, М. Е. Портнов, Ю. П. Приходько, В. І. Рибачук, В. А. Саморока, В. А. Ручкін, А. М. Самончик, К. А. Соловійов, М. В. Терзієв, Є. М. Тихонов, А. І. Устінов, Ю. М. Ченцов, С. С. Чернявський, В. Ю. Шепітько, О. Р. Шляхов, М. П. Яблоков та ін.

Окремі питання дослідження та обігу метальної холодної зброї на дисертаційному рівні досліджували також П. А. Д'яконов (2002), В. Ю. Владимиров (2002), О. В. Веселова (2009), Б. В. Гринчишин (2016), О. М. Посадков (2017), В. М. Коротаєв (2018), В. В. Голубош (2019) та ін.

Науковий внесок учених має фундаментальне значення у формуванні теоретичних засад окресленої проблематики. Утім до сьогодні у вітчизняній науковій літературі не було здійснено окремого наукового дослідження щодо питань криміналістичного дослідження металюної холодної зброї. Масив попередніх праць здебільшого охоплював аспекти суміжних наук, умовно ці роботи можна об'єднати у дві основні групи. До першої з них належать праці, присвячені проблемам дослідження металюної холодної зброї, до другої – питанням щодо протидії незаконному поводженню з холодною зброєю. Наявні методичні положення, рекомендації та наукова література щодо проведення таких видів досліджень втратили свою актуальність унаслідок наукового й технологічного розвитку. Більшість положень потребує вдосконалення та узгодження із сучасними потребами криміналістичної, зокрема експертної, практики. Тому постає необхідність у проведенні комплексного наукового дослідження у сфері криміналістичного дослідження металюної холодної зброї, що визначає актуальність обраної проблеми, її наукову, теоретичну та практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 р., затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942; Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 р., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р, та Плану заходів з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 693-р; Стратегії розвитку Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 р. та Плану заходів щодо її реалізації, затверджених наказом МВС України від 15 березня 2017 р. № 229; п. 12, 14, 27 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454; Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 23 грудня 2014 р. (протокол № 23) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права Національної академії правових наук України (за № 1014/2014).

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є комплексне дослідження теоретичних, методичних і практичних засад криміналістичного дослідження металюної холодної зброї.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *задачі*:

- схарактеризувати сучасний стан наукової розробленості проблем криміналістичного дослідження металюної холодної зброї;
- висвітлити генезу виникнення та розвитку металюної холодної зброї;

- визначити поняття, критерії класифікації та основні криміналістичні ознаки металюної холодної зброї як об'єкта криміналістичного дослідження;

- розглянути сутність діяльності спеціаліста в проведенні огляду місця події під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металюної холодної зброї;

- з'ясувати особливості участі спеціаліста в підготовці та проведенні обшуку під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металюної холодної зброї;

- окреслити головні завдання та напрями діяльності спеціаліста в підготовці та проведенні допиту під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металюної холодної зброї;

- дослідити організаційно-тактичні засади призначення експертизи металюної холодної зброї;

- проаналізувати основні положення методики криміналістичного дослідження металюної холодної зброї;

- висвітлити сучасні можливості використання висновків експертиз металюної холодної зброї в розслідуванні злочинів.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають у зв'язку з дослідженням металюної холодної зброї.

Предмет дослідження – криміналістичне дослідження металюної холодної зброї.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям наукового дослідження є *діалектичний метод пізнання*, використання якого надає можливість детально проаналізувати об'єкт, предмет, мету та задачі дисертації (розділи 1–3). Для виконання поставлених завдань і досягнення мети було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: *гносеологічний* – для з'ясування місця та значення вчення про дослідження металюної холодної зброї в загальній системі судової експертизи і криміналістики (підрозділ 1.1); *історико-правовий* – під час висвітлення генези становлення та розвитку теоретичних засад дослідження металюної холодної зброї (підрозділи 1.1–1.3); *порівняльно-правовий* – для аналізу правових норм національного й іноземного законодавства в контексті предмета дослідження (підрозділи 1.3, 3.1); *догматичний* – для тлумачення юридичних і криміналістичних дефініцій (у всіх розділах дисертації); *системного аналізу* – для визначення особливостей участі спеціаліста під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металюної холодної зброї (підрозділи 2.1–3.1); *структурно-функціональний* – для визначення функціональної спрямованості результатів дослідження металюної холодної зброї та сучасних напрямів їх використання (підрозділ 3.3); *статистичний* – для узагальнення даних державної та відомчої статистики, результатів вивчення емпіричних джерел (підрозділи 2.1–2.3, 3.2); *соціологічний* – під час з'ясування позицій працівників правоохоронних органів щодо предмета дослідження (розділи 2, 3).

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення експертної, слідчої та судової практики, дані офіційної статистичної звітності Генеральної прокуратури України за 2016–2020 рр., матеріали з Єдиного реєстру судових рішень (вироки, ухвали, постанови), матеріали 52 висновків експертів з напряму дослідження холодної зброї за період 2016–2020 рр., зведені результати опитування 46 судових експертів Експертної служби МВС України за напрямом дослідження холодної зброї з Київської, Одеської, Хмельницької, Закарпатської, Львівської, Дніпропетровської, Миколаївської областей та міста Києва, 164 слідчих Національної поліції України та 120 інспекторів-криміналістів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних досліджень теоретичних і практичних проблем криміналістичного дослідження металюної холодної зброї, у якому сформульовано наукові положення, висновки та рекомендації, зокрема:

вперше:

- запропоновано визначення криміналістичного дослідження металюної холодної зброї, яке необхідно тлумачити як таку, що ґрунтується на використанні спеціальних знань, діяльність спеціаліста, експерта щодо виявлення, огляду, фіксації та вилучення металюної холодної зброї, конструктивно схожих з нею виробів, слідів їх застосування, а також експертного дослідження таких об'єктів;

- на підставі іноземного досвіду окреслено шляхи вдосконалення процесу проведення динамічних випробувань простих і механічних зразків металюної холодної зброї, а саме варіанти пристосувань, альтернативних сухій сосновій дошці, яку використовують як мішень, і розмір сили здійснення випробувань, що надасть можливість підвищити ефективність, точність проведення криміналістичних досліджень металюної холодної зброї;

- обґрунтовано криміналістичне значення та визначено сучасні можливості використання висновків експертиз металюної холодної зброї для з'ясування нових фактів (обставин), збирання та перевірки доказів, обґрунтування процесуальних дій, рішень, забезпечення дотримання змагальності судочинства, кримінально-правової оцінки вчиненого діяння, висунення і перевірки версій, моделювання обставин події, формування криміналістичної методики та криміналістичних обліків, профілактики правопорушень й уникнення експертних помилок;

удосконалено:

- систематизацію історичних фактів виникнення та розвитку металюної холодної зброї шляхом її поділу за конструктивними особливостями;

- визначення поняття «метальна холодна зброя» як предметів і пристроїв, конструктивно призначених та за своїми властивостями придатних для неодноразового ураження цілі на відстані, дія яких ґрунтується на використанні м'язової сили людини або енергії механічного пристрою;

- криміналістичну класифікацію металюної холодної зброї залежно від джерела енергії, що використовують для метання; призначення; способу дії; способу утримання в руці; особливостей будови ударної частини; принципу

уражуючої дії; конструктивних особливостей джерел накопичення енергії; спроможності використання металних снарядів та їх кількості; способу виготовлення; місця виготовлення; характеру виникнення; відповідності стандартам; національного показника;

дістало подальший розвиток:

– положення щодо розвитку законодавства стосовно нормативно-правового врегулювання обігу металної холодної зброї;

– теоретичні положення щодо участі спеціаліста в підготовці та проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металної холодної зброї;

– бачення напрямів удосконалення методики проведення криміналістичного дослідження металної холодної зброї;

– наукові позиції про концептуальні засади проведення криміналістичного дослідження металної холодної зброї та використання його результатів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані матеріали дослідження впроваджені та мають перспективи подальшого використання у:

– *законотворчій діяльності* – під час опрацювання проєктів законів України з питань регулювання обігу зброї (лист Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 24 лютого 2020 р. № 04-27/11-584);

– *практичній діяльності* – для забезпечення проведення експертних досліджень холодної зброї (акт Тернопільського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України від 15 квітня 2020 р.); під час розроблення та вдосконалення методичних розробок з питань розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням зброї, а також проведення занять у системі службової підготовки слідчих підрозділів (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 21 квітня 2020 р.);

– *освітньому процесі* – під час підготовки лекцій, навчальних програм, тестових завдань, а також викладання дисциплін «Криміналістика», «Судова експертиза вогнепальної та холодної зброї», «Криміналістичне зброезнавство», «Участь спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій» (акт Національної академії внутрішніх справ від 27 грудня 2019 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та результати дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських та міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів, зокрема: «Оцінка результатів експериментального дослідження атипової холодної зброї та формулювання висновку» (м. Київ, 15 травня 2015 р.), «Попереднє дослідження холодної зброї» (м. Київ, 1 липня 2015 р.), «Щодо питання правового регулювання проведення судової експертизи холодної зброї» (м. Київ, 29 жовтня 2015 р.), «Можливості застосування поліграфа під час розслідування злочинів, учинення яких пов'язане з використанням холодної зброї» (м. Київ, 7–8 листопада 2015 р.), «Холодна зброя як засіб терористичної діяльності» (м. Київ, 12 травня 2016 р.), «Щодо деяких проблемних аспектів дослідження металної холодної зброї» (м. Миколаїв,

18 травня 2016 р.), «Проблемні аспекти правового закріплення поняття холодної зброї» (м. Сєверодонецьк, 19 травня 2017 р.), «Об'єкт криміналістичної експертизи холодної зброї» (м. Кривий Ріг, 13 квітня 2017 р.), «Холодна зброя в кримінальному законодавстві» (м. Київ, 16 листопада 2017 р.), «Метальна зброя як об'єкт криміналістичного дослідження» (м. Київ, 24 листопада 2017 р.), «Програмований підхід при визначенні належності предмета до метальної холодної зброї» (м. Київ, 27 лютого 2018 р.), «Теоретические основы судебной экспертизы метательного холодного оружия» (Республіка Білорусь, м. Могилів, 29–30 травня 2018 р.), «Експертиза холодної зброї як джерело доказів» (м. Київ, 22 листопада 2018 р.), «Огляд метальної холодної зброї на місці вчинення правопорушення» (м. Київ, 24 квітня 2019 р.), «Місце холодної зброї у інформаційно-довідковому забезпеченні розкриття та розслідування злочинів» (м. Київ, 27 лютого 2020 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у 22 наукових публікаціях, серед яких шість статей, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одна – в іноземному виданні, 15 тез наукових повідомлень на міжнародних, всеукраїнських конференціях і засіданнях круглих столів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (284 найменування на 27 сторінках), десяти додатків (на 40 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 314 сторінок, з яких основний текст дисертації становить 237 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; висвітлено наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, наведено дані щодо їх упровадження; надано характеристику апробацій і публікацій автора, у яких відображено основні положення дослідження.

Розділ 1 «Теоретичні засади криміналістичного дослідження метальної холодної зброї» містить три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукової розробленості проблем криміналістичного дослідження метальної холодної зброї»* здійснено ретроспективний аналіз стану наукового розроблення проблем криміналістичного дослідження метальної холодної зброї. Проаналізовано еволюцію наукових поглядів з досліджуваного питання, відображених у працях М. В. Терзієва (основи групової ідентифікації холодної зброї), О. Р. Шляхова (визначення місця експертизи холодної зброї в загальній системі судових експертиз), А. М. Самончика (формулювання поняття холодної зброї, її класифікації та сукупності ознак), О. С. Подшибякіна (визначення метальної холодної зброї як самостійного типу й окреслення її класифікації) та ін.

Теоретичні засади криміналістичного дослідження металюної холодної зброї та питання її правового регулювання розглянуто в дисертаційних роботах вітчизняних й іноземних науковців: П. А. Д'яконова (2002), В. Ю. Владимірова (2002), К. А. Соловійова (2003), В. А. Ручкіна (2004), О. В. Веселової (2009), Б. В. Гринчишина (2016), С. В. Діденка (2016), О. М. Посадкова (2017), В. М. Коротаєва (2018), В. В. Голубоша (2019). Беззаперечну наукову та практичну значущість для вітчизняної науки мають напрацювання сучасних науковців, серед яких: П. Д. Біленчук, О. Л. Кобилянський, П. В. Коляда, А. В. Кофанов, О. С. Кофанова, Ю. П. Приходько, О. Ф. Сулява, Ю. В. Шепітько та ін. У роботах зазначених авторів концептуально розглянуто питання історіографії досліджень металюної холодної зброї, її поняття та класифікації, криміналістичні вимоги та особливості дослідження найпоширеніших її зразків, а також правових, наукових, організаційних і методичних положень експертизи металюної холодної зброї.

У підрозділі 1.2 «Виникнення та розвиток металюної холодної зброї» висвітлено етапи трансформації зразків металюної холодної зброї від найпростіших (палиця, спис) до новітніх високотехнологічних різновидів (сучасні металюні ножі, луки й арбалети).

Історіографічний огляд ґрунтується на поділі металюної холодної зброї за трьома категоріями: первісна металюна холодна зброя (виникнення перших індивідуальних зразків, що відповідали тодішнім потребам людини; принцип роботи такої зброї передбачав метання снаряда безпосередньо рукою (каміння, палиця, спис, металюна сокира)); механічна металюна холодна зброя (зміна принципу дії завдяки використанню накопиченої енергії (праця, металюні машини, лук, арбалет)); клинкова металюна холодна зброя (характеризується конструктивними особливостями й, попри появу механічної металюної холодної зброї та вогнепальної зброї, має широкий попит у сучасному світі).

Систематизація такої інформації сприяла формуванню пропозицій щодо вирішення проблемних питань криміналістичного дослідження металюної холодної зброї.

У підрозділі 1.3 «Металюна холодна зброя як об'єкт криміналістичного дослідження» на підставі аналізу праць вітчизняних та іноземних учених удосконалено визначення металюної холодної зброї, яку необхідно трактувати як предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового ураження цілі на відстані, дія яких ґрунтується на використанні м'язової сили людини або енергії механічного пристрою. Акцентовано увагу на тому, що в Україні не сформовано послідовну державну політику в галузі регулювання обігу зброї, у зв'язку з чим до проекту Закону України «Про зброю» від 02 вересня 2019 р. № 1222 надано пропозиції стосовно зміни технічних характеристик і включення клинкової холодної зброї до другої категорії.

Запропоновано сучасну класифікацію металюної холодної зброї, зокрема: 1) за видом джерела енергії, що використовують для метання; 2) за призначенням; 3) за способом дії; 4) залежно від способу утримання зброї в руці;

5) за принципом уражуючої дії; 6) за конструктивними особливостями джерел накопиченої енергії; 7) за спроможністю використання металевих снарядів; 8) за кількістю металевих снарядів; 9) за способом виготовлення; 10) за місцем виготовлення; 11) за характером виникнення; 12) за відповідністю стандартам; 13) за національним показником.

Розділ 2 «Використання спеціальних знань для забезпечення криміналістичного дослідження металевих холодної зброї» містить три підрозділи.

У підрозділі 2.1 *«Участь спеціаліста у проведенні огляду місця події під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металевих холодної зброї»* обґрунтовано, що до проведення огляду в процесі розслідування злочинів зазначеної категорії необхідно залучати спеціаліста, зокрема фахівця в галузі зброєзнавства, з метою всебічного дослідження місця події, а також попереднього дослідження виявлених об'єктів і встановлення їхніх ознак і властивостей. Визначено комплекс техніко-криміналістичних засобів, необхідних спеціалісту для забезпечення повноти проведення огляду місця події. Висвітлено особливості огляду простої та механічної металевих холодної зброї. Акцентовано увагу на тому, що сліди, виявлені під час огляду місця події та об'єктів, можна поділити на дві групи: 1) сліди застосування металевих холодної зброї (пошкодження та тілі, одязі й предметах; сліди металізації; сліди крові, виділень і часток організму, волокон тканин на тілі й одязі потерпілого, на зброї та тілі й одязі злочинця); 2) сліди володіння, користування металевих холодною зброєю (сліди приналежності зброї конкретній особі; сліди обробки зброї; сліди пальців рук; сліди, що характеризують місце зберігання та носіння зброї).

На підставі узагальнення слідчої практики з'ясовано, що під час огляду місця події необхідно виявляти та вилучати: металеву холодну зброю (97 %), частини металевих холодної зброї (88 %), макети металевих холодної зброї (23 %), біологічні сліди (57 %), засоби ремонту та переустаткування (31 %), сліди застосування металевих холодної зброї (84 %), спеціальний одяг (7 %), снаряди для механічної металевих холодної зброї (стріли, болти) (90 %). Систематизовано криміналістичні рекомендації щодо поводження з предметами та пристроями, що конструктивно схожі на металеву холодну зброю, під час їх виявлення, огляду, вилучення та пакування на місці події.

У підрозділі 2.2 *«Участь спеціаліста в проведенні обшуку під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металевих холодної зброї»* встановлено, що основною метою проведення цієї слідчої (розшукової) дії під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металевих холодної зброї, є виявлення, фіксація та вилучення: металевих холодної зброї (100 %); предметів, що містять сліди зберігання або застосування металевих холодної зброї (89 %); частин металевих холодної зброї та окремих її деталей (83 %); макетів металевих холодної зброї (35 %); обладнання та інструментів, які використовують для виготовлення металевих холодної зброї (68 %); об'єктів, що характеризують особу злочинця або мають відношення до його злочинної діяльності (70 %).

Визначено та проаналізовано зміст діяльності спеціаліста щодо підготовки та проведення обшуку, яка полягає у фаховому застосуванні науково-технічних і техніко-криміналістичних засобів; збиранні доказової інформації; виявленні, фіксації та вилученні об'єктів пошуку; виявленні, фіксації та вилученні інших предметів, слідів та речовин; попередньому дослідженні виявленої металльної холодної зброї та конструктивно схожих на неї предметів. Обшук, що проводять у цій категорії злочинів, у 90 % випадків передбачає виявлення прихованих об'єктів пошуку. Для цього спеціаліст оцінює ознаки об'єктів пошуку та ділянки місцевості, приміщення, меблів тощо, зіставляє об'єкти між собою та з окремими об'єктами обшуку, користується характерними аналогами, керується специфічними навичками обшукуваного.

У підрозділі 2.3 *«Участь спеціаліста в проведенні допиту під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металльної холодної зброї»* з'ясовано, що значний масив доказової та орієнтуючої інформації під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металльної холодної зброї, отримують з особистісних джерел. У зв'язку із цим акцентовано на важливості проведення допитів підозрюваних як тактичного процесуального засобу збирання інформації в кримінальному провадженні.

Констатовано, що для проведення допиту в зазначеній категорії злочинів можуть залучати спеціаліста, зокрема фахівця в галузі зброезнавства, з метою: надання технічної допомоги (75 %); пояснення специфічної термінології (90 %); застосування науково-технічних засобів (72 %); допомоги слідчому у формулюванні питань, які потребують знань у галузі дослідження металльної холодної зброї (89 %); пояснення окремих питань механізму утворення слідів (95 %); встановлення кола обставин, які необхідно з'ясувати (57 %); допомоги слідчому щодо конкретизації обставин провадження (31 %); забезпечення правильного відображення застосованих науково-технічних засобів (44 %); допомоги слідчому в аналізі отриманої інформації для вибору напрямів її подальшого використання (18 %).

Для виконання тактичних завдань з розслідування й досягнення мети допиту запропоновано типовий перелік питань, які ставлять з метою з'ясування обставин, що підлягають встановленню в різних ситуаціях розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металльної холодної зброї.

Розділ 3 «Метальна холодна зброя як об'єкт дослідження судової експертизи» містить три підрозділи.

У підрозділі 3.1 *«Організаційно-тактичні засади призначення експертизи металльної холодної зброї»* проаналізовано низку законодавчих актів, які регулюють порядок призначення судових експертиз, а також договорів, укладених Україною в межах правової допомоги щодо проведення експертизи та з метою співробітництва у сфері наукової роботи з основних проблем судової експертизи.

Метальна холодна зброя є об'єктом криміналістичного дослідження в разі вирішення питання, чи належить вилучений предмет до металльної холодної зброї, та під час розслідування злочинів за слідами, які залишилися внаслідок її

застосування, а також за слідами, які є безпосередньо на зброї, для встановлення факту її застосування конкретною особою (особами).

З'ясовано, що призначенню експертизи металльної холодної зброї передують такі дії: визначення виду (підвиду) судової експертизи (98 %); встановлення обсягу необхідних і достатніх для експертного дослідження матеріалів (95 %); здійснення перевірки (огляду) матеріалів, які підлягають направленню на експертизу з позиції їх повноти та придатності для проведення експертизи (89 %); забезпечення відібрання зразків (за необхідності) (65 %); виклику за наявності потреби судового експерта для уточнення питань, які слід роз'яснити, а також для перевірки матеріалів щодо їх повноти, достатності та придатності для проведення експертизи (62 %); з'ясування решти обставин, пов'язаних із проведенням судової експертизи (56 %).

Встановлено, що, крім вирішення питання про віднесення предмета до металльної холодної зброї, експертизу можуть також призначати на підставі звернень фізичних і юридичних осіб з метою встановлення параметрів, технічного стану, справності та ступеня зношення металльної холодної зброї; реєстрації металльної холодної зброї на конкретну особу органами Національної поліції України; визначення способу виготовлення металльної холодної зброї, моделі металльної холодної зброї, року виготовлення; з'ясування змісту маркувальних клейм і позначень; з'ясування статусу виробів господарсько-побутового, спортивного, розважального призначення, що конструктивно схожі на металну холодну зброю; визначення криміналістичного статусу зразка металльної холодної зброї (виробу) з метою проходження прикордонного й митного оформлення під час виїзду за кордон й оформлення приватних колекцій зброї.

У підрозділі 3.2 «*Основи методики експертного дослідження металльної холодної зброї*» висвітлено сутність і наукові засади експертизи металльної холодної зброї. Визначено структуру процесу дослідження, яка містить такі складові: попереднє дослідження, роздільне дослідження, експертний експеримент, порівняльне дослідження, оцінювання результатів і формулювання висновків, оформлення результатів здійсненого дослідження. Розглянуто комплекс загальнонаукових (спостереження, вимірювання, опис, порівняння, моделювання) і спеціальних (діагностичні, ідентифікаційні, класифікаційні, ситуаційні, методи криміналістичної фотографії, експертний експеримент) методів криміналістичного дослідження металльної холодної зброї.

Визначено, що ключовими критеріями застосування методів і методик, які, на думку практичних працівників, забезпечать об'єктивний результат дослідження, є: законність та етичність (85 %), науковість (87 %), ефективність (100 %), безпечність (74 %), доцільність (91 %), надійність отриманих результатів (98 %).

Окреслено шляхи вирішення проблемних питань проведення дослідження металльної холодної зброї, зокрема щодо: 1) проведення динамічних випробувань простих і механічних металних предметів (пристроїв), а саме – втрата актуальності використання сухої соснової дошки як мішені для випробувань і відсутність конкретно визначеної величини сили, необхідної для проведення випробувань. Запропоновано впровадити використання сучасних матеріалів на прикладі іноземного досвіду, а також закріпити в методиці конкретно визначену

величину сили здійснення випробувань; 2) віднесення луків й арбалетів до металюної холодної зброї, якщо вони надійшли на дослідження без стріл або якщо стріли не призначені для ураження цілі; 3) дослідження саморобної металюної холодної зброї; 4) відповідності інформаційного забезпечення сучасним потребам експертної практики.

У підрозділі 3.3 «Використання результатів експертизи металюної холодної зброї під час розслідування злочинів, пов'язаних із її застосуванням» охарактеризовано практичну значущість для розслідування результатів дослідження металюної холодної зброї у формі висновку експерта, розкриття та попередження злочинів, що вчиняють із застосуванням зазначеного виду зброї, а також для використання отриманих відомостей у діяльності підрозділів Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України та слідчих підрозділів Національної поліції України.

Для визначення доказових можливостей висновку експерта досліджено поняття використання доказів у різних аспектах. Проаналізовано підходи науковців щодо можливостей використання висновку експерта, а також акцентовано увагу на ефективності використання результатів дослідження металюної холодної зброї в забезпеченні повноти й об'єктивності дослідження обставин провадження та встановлення фактичних даних, що мають доказове значення.

Визначено форми використання результатів експертизи металюної холодної зброї: 1) для забезпечення потреб розслідування: а) з'ясування нових, раніше не відомих, фактів (обставин); б) збирання та перевірка доказів; в) обґрунтування процесуальних дій, рішень; г) забезпечення дотримання змагальності судочинства; д) кримінально-правова оцінка вчиненого діяння; 2) для забезпечення криміналістичних потреб: а) висунення версій та їх перевірка; б) моделювання обставин події; в) формування криміналістичної методики та криміналістичних обліків; 3) для забезпечення профілактичної діяльності: а) профілактика правопорушень; б) уникнення експертних помилок. Висвітлено поняття та сутність окреслених автором напрямів використання висновку експертизи металюної холодної зброї.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, сутність якого полягає в розробленні й обґрунтуванні теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо криміналістичного дослідження металюної холодної зброї, формування на цій підставі висновків і пропозицій, що відповідають вимогам наукової новизни та мають теоретичне й практичне значення. За результатами здійсненого дослідження сформульовано такі висновки:

1. Аналіз вітчизняних й іноземних наукових джерел за темою дослідження дав змогу встановити, що теоретичні та практичні проблеми криміналістичного дослідження металюної холодної зброї були предметом наукових дискусій фахівців різних галузей знань. З'ясовано, що ґрунтовні дослідження цієї галузі припадають на 50–70-ті роки ХХ століття, і саме праці вчених того часу стали

фундаментом для подальшого розвитку теоретичних засад дослідження металюної холодної зброї. Однак наукові позиції вчених не завжди узгоджувалися. Подолання наявних розбіжностей частково відбулося вже за часів незалежної України шляхом запровадження Методики криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів. Водночас, відповідно до потреб діяльності правоохоронних органів, поняття криміналістичного дослідження металюної холодної зброї слід розглядати не лише в теоретичному аспекті, а й практичному. Тому криміналістичне дослідження металюної холодної зброї слід тлумачити як таку, що ґрунтується на використанні спеціальних знань, діяльність спеціаліста, експерта щодо виявлення, огляду, фіксації, вилучення металюної холодної зброї, конструктивно схожих з нею виробів, слідів їх застосування, а також експертного дослідження таких об'єктів.

2. На підставі ретроспективного аналізу історичних джерел щодо становлення та розвитку металюної холодної зброї виокремлено три групи такої зброї залежно від конструктивних особливостей та принципу дії. Перша група – первісна металюна холодна зброя. У цей період з'явилася перша індивідуальна металюна холодна зброя, принцип роботи якої ґрунтувався на метанні снаряда рукою. До зазначеної групи належать найпростіші зразки металюної холодної зброї – від каміння та палиці до кам'яного ножа, кам'яної сокири, списа тощо. Друга група – механічна металюна холодна зброя. Специфіка цієї групи полягала в тому, що на зміну найпростішим зразкам металюної холодної зброї приходить зброя, дія якої ґрунтується на використанні накопиченої енергії. Типовими екземплярами є пращі, металюні машини, луки й арбалети. Третя група – клинкова металюна холодна зброя. У зазначеній категорії простежується розвиток різноманітних клинкових зразків металюної холодної зброї, таких як металюні ножі, чакри, сюрикени тощо. Поза увагою не залишилася металюна холодна зброя, яку активно використовують у сучасному світі.

3. Узагальнено наукові підходи до формулювання визначення металюної холодної зброї. Схарактеризовано основні криміналістичні ознаки металюної холодної зброї, що становлять основу вирішення питання про віднесення певного предмета до визначеної категорії зброї. Запропоновано вдосконалену дефініцію металюної холодної зброї, яку потлумачено як предмети та пристрої, конструктивно призначені й за своїми властивостями придатні для неодноразового ураження цілі на відстані, дія яких ґрунтується на використанні м'язової сили людини або енергії механічного пристрою. Проаналізовано низку законодавчих актів іноземних держав, якими, на відміну від вітчизняного законодавства, урегульовано категоріальний апарат й обіг металюної холодної зброї.

Обґрунтовано доцільність доповнення ст. 1 проєкту Закону України «Про зброю» (№ 1222 від 02 вересня 2019 р.) поняттям металюної холодної зброї в значенні, окресленому вище. Також необхідно внести зміни до ч. 1 ст. 3 зазначеного законопроєкту та викласти її в такій редакції:

«В Україні в цивільному обігу знаходяться такі категорії цивільної зброї та боєприпасів:

1) перша категорія – пневматична зброя калібру до 4,5 мм і швидкістю польоту металельного елемента до 100 м/с; вогнепальна зброя під патрон Флoбepa калібру до 4,5 мм та боеприпаси до неї; газова зброя; **луки й арбалети із силою натяжіння тятиви до 20 кг**; інша зброя, яка не належить до другої, третьої, четвертої категорій і не заборонена в цивільному обігу;

2) друга категорія – довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя; пневматична зброя калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту металельного елемента понад 100 м/с; вогнепальна зброя під патрон Флoбepa калібру понад 4,5 мм та боеприпаси до неї; **луки й арбалети із силою натяжіння тятиви не менше ніж 20 кг; клинкова зброя з довжиною клинка не менше ніж 90 мм і товщиною клинка не менше ніж 2,6 мм».**

З метою чіткого визначення кола об'єктів, що належать до металельної холодної зброї за базовими критеріями систематизації, запропоновано класифікацію металельної холодної зброї за такими критеріями: 1) видом джерела енергії, що використовують для метання: проста й механічна; 2) призначенням: військова, бойова, цивільна (спортивна та мисливська), кримінальна; 3) способом дії: клинкова (ударна, дискова, голчаста, комбінована, замаскована) і неклинкова; 4) залежно від способу утримання зброї в руці: з руків'ям, з ратищем, без руків'я і без ратища; 5) принципом уражуючої дії: ударно-дробильна, колюча, колючо-ріжуча, рублячо-ріжуча, ріжуча; 6) конструктивними особливостями джерел накопиченої енергії: тятивно-дугова, тятивна, пружинна, важільна; 7) спроможністю використання металельних снарядів: з використанням металельних снарядів і без їх використання; 8) кількістю металельних снарядів: однозарядна й багатозарядна (магазинна); 9) способом виготовлення: промислова, кустарна, саморобна (повністю саморобна, виготовлена з використанням деталей, частин, механізмів заводського виробництва та виготовлена з об'єктів, які не є зброєю); 10) місцем виготовлення: вітчизняна й іноземна; 11) характером виникнення: історично вироблена та спеціально розроблена; 12) відповідністю стандартам: стандартна й нестандартна; 13) національним показником: національна і загальнопоширена.

4. Визначено, що огляд місця події під час розслідування злочинів із застосуванням металельної холодної зброї є невідкладною слідчою (розшуковою) дією, яку визнають інформаційним інструментом подальшого процесу збирання доказів.

Основними завданнями спеціаліста під час підготовки та проведення огляду місця події визначено такі: забезпечення необхідного обладнання; допомога щодо визначення меж і послідовності огляду; вирішення питання про залучення спеціалістів інших галузей; складання планів, схем, графічних зображень, креслень; застосування технічних засобів; виявлення, фіксація, вилучення, упакування та забезпечення збереження слідової інформації; надання консультацій слідчому; допомога в складанні процесуальних документів. Оскільки металельна холодна зброя є специфічним об'єктом, огляд місця події слід проводити з обов'язковим застосуванням сучасних техніко-криміналістичних засобів, таких як: «Scene Vision», «Regula 7515M», «Regula

7505М», набір для відновлення серійних номерів на металевих поверхнях, виробництва Tri-Tech Forensics тощо. Зосереджено увагу на особливостях і порядку виявлення, огляду, фіксації, вилучення та упакування простої і механічної металюної холодної зброї залежно від різних ситуацій огляду.

5. Однією з основних підстав залучення спеціаліста в галузі зброезнавства до проведення обшуку під час розслідування злочинів є правильне визначення об'єктів пошуку та його можливість з високою вірогідністю встановити приналежність виявлених предметів до металюної холодної зброї.

Метальна холодна зброя може бути об'єктом пошуку у двох випадках: 1) коли злочин учинено із застосуванням металюної холодної зброї; 2) за фактом незаконного поводження з металюною холодною зброєю. У першому випадку виявленню та вилученню підлягають: металюна холодна зброя та її окремі частини; снаряди до металюної холодної зброї; сліди застосування металюної холодної зброї та предмети з такими слідами; сліди на зброї; предмети, у яких зберігали металюну холодно зброю та снаряди до неї. У другому випадку виявляють і вилучають: металюну холодно зброю, окремі її частини, заготовки; снаряди до металюної холодної зброї; обладнання, інструменти, матеріали та сировину, що були використані для виготовлення; залишки частин і механізмів, що не були використані під час виготовлення; спеціальний одяг; предмети, у яких зберігали металюну холодно зброю та снаряди до неї; дозвільні документи; записи, щоденники, нотатки тощо.

6. Встановлено, що в процесі допиту спеціаліст допомагає слідчому з'ясувати обставини провадження та правильно оцінити отримані показання. Необхідність залучення спеціаліста до підготовки та проведення допиту під час розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металюної холодної зброї, зумовлена тим, що спеціаліст може надавати пояснення щодо механізму утворення слідів, виявлених під час проведення попередніх слідчих (розшукових) дій та принципу й особливостей дії конкретного зразка металюної холодної зброї. У разі якщо спеціаліст брав участь у попередніх слідчих (розшукових) діях, він може акцентувати увагу на обставинах, які не були помічені іншими учасниками. Спеціаліст може надавати консультації з приводу незрозумілої термінології в галузі зброезнавства, допомагати у формулюванні питань.

Виокремлено особливості підготовки та найефективніші тактичні прийоми проведення допиту під час розслідування злочинів зазначеної категорії. Сформовано типовий перелік питань під час допиту осіб, яких затримано з металюною холодною зброєю; у яких було виявлено металюну холодно зброю; яких затримано за місцем виготовлення металюної холодної зброї.

7. Досліджено організаційно-тактичні засади призначення експертизи металюної холодної зброї. Проаналізовано масив національних нормативно-правових актів і договорів, укладених Україною з низкою держав у межах правової допомоги щодо проведення експертиз. Висвітлено організаційно-підготовчі заходи, що передують призначенню експертизи металюної холодної зброї.

Встановлено, що призначенню експертизи металюної холодної зброї передують такі дії: визначення виду (підвиду) судової експертизи, до

компетенції якої належить роз'яснення відповідних питань (98 %); встановлення обсягу необхідних і достатніх для експертного дослідження матеріалів (95 %); здійснення перевірки (огляду) матеріалів, які підлягають направленню на експертизу з позиції їх повноти та придатності для проведення експертизи, зокрема з огляду на належне відображення ознак об'єктів і зразків (89 %); забезпечення відібрання зразків (за необхідності) (65 %); у певних випадках розглядають можливість виклику судового експерта для уточнення питань, які він має роз'яснити, а також для перевірки матеріалів щодо їх повноти, достатності й придатності для проведення експертизи (62 %); з'ясування всіх інших обставин, пов'язаних із проведенням судової експертизи (56 %).

Визначено, що, крім встановлення приналежності певного предмета до категорії метальної холодної зброї, експертизи призначають для встановлення параметрів, технічного стану, справності й ступеня зношення, способу та року виготовлення, моделі, змісту маркувальних клейм і позначень метальної холодної зброї; реєстрації метальної холодної зброї на конкретну особу; впевненості в статусі виробів господарсько-побутового, спортивного, розважального призначення, що конструктивно схожі з метальною холодною зброєю; встановлення приналежності зразка до категорії метальної холодної зброї з метою перетину державного кордону й митного оформлення. Окреслено загальні положення щодо формулювання питань, які будуть поставлені на вирішення експерту.

8. Розглянуто наукові засади експертизи метальної холодної зброї. Розглянувши комплекс питань, пов'язаних з аналізом сучасного стану судової експертизи метальної холодної зброї, виявлено низку положень, які потребують перегляду й удосконалення відповідно до нагальних потреб експертної практики. Передусім до них належать проблеми, пов'язані з інформаційним забезпеченням цього виду досліджень. Більшість джерел, до яких звертаються експерти, містять застарілі положення, опубліковані ще за радянських часів. Проблемним питанням є умови проведення динамічних випробувань. Згідно з методикою дослідження, як мішені використовують суху соснову деревину не менше ніж 50 мм завтовшки, яка є «пережитком минулого». Таке твердження ґрунтується на аналізі винаходів іноземних країн, який дав підстави для висновку, що завдяки різноманіттю сучасних синтетичних, полімерних та інших штучних матеріалів є можливість створювати імітатори тіла людини, які дозволяють відтворити його структуру з мінімальними відхиленнями. Акцентовано увагу на необхідності зазначення в методиці сили здійснення динамічних випробувань у розмірі від 20 до 50 дж з метою подолання суб'єктивного фактора сили окремої людини. Суперечності викликає також питання про віднесення луків й арбалетів до метальної холодної зброї, якщо вони надійшли на дослідження баз стріл або якщо стріли не призначені для ураження цілі. Відповідно до методики дослідження, стріли та болти є снарядом до луків й арбалетів, а не їх складовою, тому варто визнавати метальною холодною зброєю луки, арбалети, якщо їх надано на дослідження без стріл.

9. Експертиза металної холодної зброї передбачає дослідження, спрямоване на отримання фактичних даних про металну холодну зброю, що мають значення для вирішення питань кримінального провадження. Результати такого дослідження відображають у висновку експерта, який, відповідно до кримінального процесуального законодавства, є джерелом доказів. Висновок експертизи металної холодної зброї є провідним засобом розслідування злочинів окресленої категорії: по-перше, порядок отримання висновку чітко регламентований законодавством; по-друге, дослідження проводить спеціальний суб'єкт – експерт; по-третє, проведення експертизи надає можливість отримати нові докази в процесі дослідження.

З огляду на вагому роль висновку експерта у формуванні доказової бази розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням металної холодної зброї, сформовано такий поділ використання результатів дослідження металної холодної зброї: 1) для забезпечення потреб розслідування: з'ясування нових, раніше не відомих, фактів (обставин); перевірка наявних й отримання нових доказів; обґрунтування процесуальних дій, рішень; забезпечення дотримання змагальності судочинства; кримінально-правова оцінка вчиненого діяння; 2) для забезпечення криміналістичних потреб: висунення версій та їх перевірка; моделювання обставин події; формування криміналістичної методики та криміналістичних обліків; 3) для забезпечення профілактичної діяльності, зокрема: профілактика правопорушень і уникнення експертних помилок.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Криміналістичне дослідження сюрикенів як різновиду металної холодної зброї. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. Вип. 2 (95). С. 117–124.
2. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Історично-правовий аналіз формування криміналістичного вчення про холодну зброю. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. Вип. 1 (98). С. 332–340.
3. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Реалії законодавчого регулювання проведення судової експертизи холодної зброї та шляхи його вдосконалення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. Вип. 4 (242). С. 97–101.
4. Пашиєва А. С. Інформаційне забезпечення криміналістичного дослідження металної холодної зброї. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. Вип. 1 (106). С. 303–311.
5. Пашиєва А. С. Особливості огляду місця події злочину, скоєного із застосуванням металної холодної зброї. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. Вип. 2 (107). С. 194–202.
6. Пашиєва А. С. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання обігу холодної зброї. *Криміналістика і судова експертиза*. 2018. Вип. 63, ч. 1. С. 103–109.

7. Пашиєва А. С. Імплементация міжнародного законодавства з питання правового визначення дефініції «метальна зброя». *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 3 (volume 2). С. 197–201.

8. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Оцінка результатів експериментального дослідження атипової холодної зброї та формулювання висновку. *Актуальні правові питання сьогодення в умовах Євроінтеграції України* : матеріали загальноакад. підсумк. наук.-теорет. конф. (Київ, 15 трав. 2015 р.). Київ, 2015. С. 85–87.

9. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Попереднє дослідження холодної зброї. *Актуальні проблеми досудового розслідування* : зб. тез доп. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 лип. 2015 р.). Київ, 2015. С. 195–197.

10. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Щодо питання правового регулювання проведення судової експертизи холодної зброї. *Правові реформи в Україні: реалії сьогодення* : тези VII Всеукр. наук.-теорет. конф. (Київ, 29 жовт. 2015 р.). Київ, 2015. С. 240–242.

11. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Можливості застосування поліграфа під час розслідування злочинів, учинення яких пов'язане з використанням холодної зброї. *Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 листоп. 2015 р.). Київ, 2015. С. 191–194.

12. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Щодо деяких проблемних аспектів дослідження метальної холодної зброї. *Перші Миколаївські юридичні дискусії* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 18 трав. 2016 р.). Миколаїв, 2016. С. 639–644.

13. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Холодна зброя як засіб терористичної діяльності. *Теорія і практика судової експертизи* : зб. матеріалів круглого столу (Київ, 12 трав. 2016 р.). Київ, 2016. С. 112–114.

14. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Проблемні аспекти правового закріплення поняття холодної зброї. *Актуальні питання кримінального права, процесу і криміналістики, удосконалення діяльності судової і правоохоронної систем*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Сєверодонецьк, 19 трав. 2017 р.). Сєверодонецьк, 2017. С. 184–186.

15. Голоколосова (Пашиєва) А. С. Об'єкт криміналістичної експертизи холодної зброї. *Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю* : матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 13 квіт. 2017 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 115–118.

16. Пашиєва А. С. Холодна зброя в кримінальному законодавстві. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка)*: тези доп. VIII міжвуз. наук.-теорет. конф. (Київ, 16 листоп. 2017 р.). Київ, 2017. С. 123–125.

17. Пашиєва А. С. Метальна зброя як об'єкт криміналістичного дослідження. *Актуальні питання кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф.: у 2 ч. (Київ, 24 листоп. 2017 р.). Київ, 2017. Ч. 2. С. 345–348.

18. Пашиєва А. С. Програмований підхід при визначенні належності предмета до металльної холодної зброї. *Теорія і практика судової експертизи і криміналістики* : матеріали наук.-практ. конф. з нагоди 85-річчя д-ра юрид. наук, проф. Н. І. Клименко (Київ, 27 лют. 2018 р.). Київ–Маріуполь, 2018. С. 257–259.

19. Пашиєва А. С. Теоретические основы судебной экспертизы метательного холодного оружия. *Актуальные проблемы уголовного процесса и криминалистики* : сб. ст. (Республика Беларусь, Могилев, 29–30 мая 2018 г.) Могилев, 2018. С. 60–65.

20. Пашиєва А. С. Експертиза холодної зброї як джерело доказів. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 281–284.

21. Пашиєва А. С. Огляд металльної холодної зброї на місці вчинення правопорушення. *Участь спеціаліста у кримінальному провадженні* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 24 квіт. 2019 р.). Київ, 2019. С. 92–95.

22. Пашиєва А. С. Місце холодної зброї у інформаційно-довідковому забезпеченні розкриття та розслідування злочинів. *Теорія і практика судової експертизи і криміналістики* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 27 лют. 2020 р.). Київ–Маріуполь, 2020. С. 233–237.

АНОТАЦІЯ

Пашиєва А. С. Криміналістичне дослідження металльної холодної зброї. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2020.

Дисертацію присвячено теоретичному узагальненню та вирішенню наукового завдання, сутність якого полягає в дослідженні й удосконаленні теоретичних засад і наданні практичних рекомендацій щодо криміналістичного дослідження металльної холодної зброї, а також розслідування злочинів, пов'язаних з її застосуванням. Проаналізовано стан наукової розробленості проблем криміналістичного дослідження металльної холодної зброї, розглянуто історіографію виникнення та розвитку металльної холодної зброї.

Висвітлено концептуальні засади формування поняття металльної холодної зброї та її основних криміналістичних ознак, запропоновано сучасну узагальнену класифікацію металльної холодної зброї за різними критеріями. З'ясовано особливості тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій, специфіку призначення та проведення судової експертизи. Окреслено можливості використання висновків експертиз металльної холодної зброї як джерела доказів й елементу інформаційного забезпечення діяльності Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України.

Ключові слова: метальна холодна зброя, слідчі (розшукові) дії, криміналістичне дослідження, методика дослідження, спеціаліст, експерт, судова експертиза, висновок експерта.

АННОТАЦИЯ

Пашиева А. С. Криміналістическе дослідження метального холодногo зброї. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – криминальный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2020.

Диссертация посвящена комплексному исследованию теоретических, методических и практических проблем, связанных с криминалистическим исследованием метального холодного оружия.

Определено современное состояние научных разработок по проблемам криминалистического исследования метального холодного оружия и его становление. Проанализированы научные работы, посвященные вопросам криминалистического исследования метального холодного оружия, а также работы, отдельные положения которых составляют научный интерес в контексте предмета исследования. В диссертации отслежена история возникновения и развития метального холодного оружия от появления первого простейшего индивидуального оружия до современных разновидностей, которые на данном этапе активно используются человеком.

Рассмотрены концептуальные основы формирования понятия метального холодного оружия. Дефиниция понятия метального холодного оружия усовершенствована путем анализа признаков и характеристики его содержания. Проанализирован ряд иностранных законодательных актов, регулирующих категориальный аппарат и вопросы правового обеспечения оборота такого оружия. Рассмотрены основные криминалистические признаки, позволяющие отграничить метальное холодное оружие от других образцов оружия, а также предметов хозяйственно-бытового, развлекательного и спортивного назначения. Приведена современная классификация метального холодного оружия на основании различных критериев.

Изложено содержание деятельности специалиста в проведении отдельных следственных действий во время расследования преступлений, связанных с применением метального холодного оружия, направленные на выявление, фиксацию и изъятие следов преступления. Представлены криминалистические рекомендации по обращению с предметами и устройствами, конструктивно схожими с метальным холодным оружием, во время осмотра места происшествия.

Проанализирован массив национальных нормативно-правовых актов и договоров, заключенных Украиной с иностранными государствами в рамках правовой помощи по проведению экспертиз. Рассмотрены организационно-

подготовительные мероприятия, предшествующие назначению экспертизы метательного холодного оружия. Обозначены вопросы, по поводу которых может назначаться указанная экспертиза.

Очерчены особенности проведения судебной экспертизы метательного холодного оружия, наряду с этим, выделены проблемные аспекты проведения такого исследования. Доказано криминалистическое значение использования заключения эксперта во время расследования преступлений, связанных с применением метательного холодного оружия. В рамках предмета исследования предложены изменения в проект Закона Украины «Об оружии» (№ 1222 от 02 сентября 2019 года).

Ключевые слова: метательное холодное оружие, следственные (розыскные) действия, криминалистическое исследование, методика исследования, специалист, эксперт, судебная экспертиза, заключение эксперта.

SUMMARY

Pashyieva A. The criminalistics examination of the throwing weapons. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal sciences on a specialty 12.00.09 – criminal process and criminology; forensic examination; operational and investigative activities. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2020.

The dissertation is devoted to the theoretical generalization and solution of the scientific problem, the essence of which is to study and improve the theoretical foundations and provide practical recommendations for forensic research of throwing weapon and the investigation of crimes related to its use. The state of scientific development of problems of forensic research of throwing weapon is investigated, the historiography of origin and development of throwing weapon is traced.

The conceptual bases of formation of the concept of the throwing weapon and its basic criminological signs are considered, the modern generalized classification of the throwing weapon on various criteria is resulted. Peculiarities of tactics of carrying out separate investigative (search) actions, specifics of preparation, appointment and carrying out of forensic examination are considered. Possibilities of using the conclusions of throwing weapon examinations as a source of evidence and an element of information support of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the National Police of Ukraine have been identified.

Key words: throwing weapons, investigative (search) actions, forensic research, research methods, specialist, expert, forensic examination, expert opinion.